

Social Work & Education

© SW&E, 2020

Коляденко, С., Ситняківська, С., Сейко, Н. (2020). Білінгвальна професійна підготовки соціальних працівників в умовах глобалізації. *Social Work and Education*. Vol. 7, No. 1. Ternopil-Aberdeen, 2020. pp. 76-83. DOI: 10.25128/2520-6230.20.1.6.

УДК 37.013.42:81'246.2

DOI: 10.25128/2520-6230.20.1.6.

Світлана Коляденко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувачка кафедри соціальних
технологій,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна,
svetlaya.uk@gmail.com
ORCIDiD: 0000-0002-8947-6122

Світлана Ситняківська,
доктор педагогічних наук, доцент,
кафедра соціальних технологій,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна,
hng@ukr.net
ORCIDiD: 0000-0003-1367-0487

Наталія Сейко,
доктор педагогічних наук, професор,
кафедра соціальних технологій,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна,
sejkona.zdu@gmail.com
ORCIDiD: 0000-0002-6197-9553

Article history:*Received:* January 16, 2020*1st Revision:* January 26, 2020*Accepted:* March 30, 2020

БІЛІНГВАЛЬНА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація. У даній статті представлена методика білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери як альтернатива класичній підготовці в умовах глобалізації, євроінтеграції соціальної роботи, стирання кордонів. Доведено, що білінгвальна професійна підготовка є необхідною складовою сучасної системи навчання у ЗВО, яка потребує вивчення і подальшої розробки з наукової та методичної точки зору. Запорукою успішного впровадження білінгвальної професійної підготовки у навчальний процес має бути ретельно розроблена методика її впровадження та навчально-методичне забезпечення, яке є головною складовою усього процесу професійної підготовки. Реалізація професійної підготовки на білінгвальній основі розширить можливості майбутнього фахівця щодо адаптації у професійних, соціальних, інформаційних, наукових реаліях сьогодення.

Ключові слова: методика; глобалізація; білінгвальна професійна підготовка; соціальні працівники.

Вступ

Оскільки сучасний світ в останнє десятиліття почав характеризуватися інтенсивною глобалізацією, інформатизацією, стиранням соціальних кордонів між країнами, перед освітніми закладами постало завдання формування професійної особистості, здатної до якісного і повноцінного виконання професійних обов'язків у нових умовах. У зв'язку з цим науково-педагогічною спільнотою розробляються концепції щодо оновлення освітньої структури, моделей, технологій підготовки фахівців, одним із варіантів якої може розглядатися білінгвальна професійна підготовка майбутніх фахівців (тобто викладання студентам фахових дисциплін частково або повністю іноземною мовою), оскільки такий процес здатний посилити професійну компетентність випускників за відповідною спеціальністю (Ситняківська, 2018).

Оскільки появу білінгвальної технології навчання спричинили світові глобалізаційні процеси, то для України, як країни з європейським вектором розвитку, впровадження такої системи навчання в процес підготовки фахівців соціальної сфери є актуальним і бажаним, оскільки виступає одним із факторів не лише підвищення конкурентоспроможності вітчизняних трудових ресурсів, а й чинником професійного вдосконалення фахівців та можливістю долучитися до європейського та світового досвіду у сфері соціального захисту. Адже іноземна мова в умовах глобалізації, полікультуризації, трудової міграції, необхідності обміну професійним досвідом набула статусу важливого професійного комунікативного компонента.

З огляду на вищезазначені причини володіння хоча б однією іноземною мовою у глобалізованому світі розглядається як необхідність. Власне, сучасна українська освіта відповідає на цей виклик часу. Багато вітчизняних вчених виступають за введення білінгвального навчання у освітню систему України, особливо на рівні закладів вищої освіти.

Не дивлячись на те, що білінгвізм не є розповсюдженою категорією в системі сучасної освіти України, його теоретичні основи знайшли відображення у працях таких вітчизняних науковців як Н. О. Микитенко, А. О. Ковальчук, Ф. А. Моїсеєвої. В Україні педагогічні дослідження білінгвальної освіти були спричинені новими соціально-економічними, політичними, соціокультурними реаліями, прагненням інтеграції нашої держави у європейський простір. З'явилися дослідження, присвячені проблемам формування фахівця-білінгва, а також вивченню позитивного зарубіжного досвіду білінгвального навчання з метою перенесення такого досвіду на вітчизняну освітню систему.

Однак, аналіз методичної, наукової літератури продемонстрував обмаль праць, які стосувались би навчально-методичного забезпечення білінгвальної професійної підготовки у вищій школі, моделей, методик і технологій такої підготовки, що і визначило актуальність тематики нашого дослідження, **метою**

якого є характеристика методики білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери (на прикладі навчальної дисципліни «Світові моделі і стандарти підготовки фахівців соціальної сфери»).

Методологія дослідження

Ключовим підходом в організації білінгвального навчання, серед низки методологічних підходів до навчання вважаємо компетентнісний підхід, який не лише відображає рівень професіоналізму, у ньому також поєднуються елементи професійної і загальної культури, досвіду професійної діяльності, який конкретизується у певній системі знань, умінь, готовності до здійснення професійних обов'язків. Цей підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток базових та предметних компетентностей майбутнього фахівця (Дубасенюк, 2005).

На думку В. Бондара компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців, у тому числі і фахівців соціальної сфери, дає змогу забезпечити формування професійних субкомпетентностей, професійно значущих якостей, які дозволять фахівцю повністю реалізувати себе в конкретних видах трудової діяльності, відповідати суспільно-необхідному розподілу праці (Бондар, 2005). Оскільки результатом професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери на білінгвальній основі є розвиток їхньої білінгвальної професійної комунікативної компетентності, яка у поєднанні з іншими професійними компетентностями дозволить майбутньому фахівцю реалізуватись у своїй професійній діяльності, вважаємо компетентнісний підхід ключовим професійно-орієнтованим підходом у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери на білінгвальній основі.

Основна частина

Цілком зрозуміло, що студенти, які навчаються на немовній спеціальності та у яких різний рівень володіння іноземною мовою, не можуть ефективно сприймати лекційний матеріал іноземною мовою. Тому кафедрою соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка було прийнято рішення усі лекції з навчальної дисципліни «Світові моделі і стандарти підготовки фахівців соціальної сфери» викладати рідною мовою, щоб студенти не втратили фаховий зміст навчальної дисципліни, натомість практичні заняття із зазначеної дисципліни викладати білінгвально, з метою розвитку і вдосконалення професійних комунікативних умінь та навичок двома мовами. У той же час, до кожної лекції студентам пропонується так званий «словниковий мінімум» іноземною мовою, який включає в себе терміни та термінологічні словосполучення за темою лекції, який відпрацьовується викладачем зі

студентами в кінці кожного лекційного заняття як своєрідна підготовка до білінгвальних практичних занять (Сейко, 2016).

Практичні заняття із дисципліни «Світові моделі і стандарти підготовки фахівців соціальної сфери» проводяться білінгвально і будуються на основі особистісно-орієнтованого навчання, найважливішими ознаками якого є багатоваріативність методик і технологій, організація навчання одночасно на різних рівнях складності. Особистісно-орієнтований підхід сприяє активізації творчого потенціалу та індивідуальних особливостей студентів, адже збільшення фізичного та емоційного навантаження в умовах білінгвального навчання може негативно вплинути на мотивацію студентів. Важливо, щоб практичні заняття будувалися на основі особистісно-орієнтованого навчання, найважливішими ознаками якого є багатоваріативність методик і технологій, організація навчання одночасно на різних рівнях складності. Адже при такому виді навчання у студентів будуть утверджуватися цінності емоційного благополуччя, позитивного ставлення до світу, тобто створюватися внутрішня мотивація (Савченко, 1997, с. 25 – 29).

При цьому важливе значення відіграє збалансоване використання традиційних та інноваційних методів навчання; методів викладання соціально-педагогічних дисциплін та іноземної мови.

Одним із продуктивних методів, який, на наш погляд, доцільно використовувати в умовах білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, можна вважати кейс-метод, у якому закладений певний розвиваючий потенціал: його використання дає можливість розвивати здатність студентів до критичного мислення, збагачувати уяву, вдосконалювати загальну культуру спілкування та соціальну поведінку загалом. Використання кейс-методу в умовах двомовної професійної підготовки створює необхідні передумови як для розвитку мовленнєвої компетентності студентів, так і для формування умінь приймати колективні та індивідуальні рішення професійного характеру. Базовим принципом в умовах застосування білінгвального кейсу є принцип колективної взаємодії, згідно з яким досягнення студентами комунікативних цілей відбувається через соціально-інтерактивну діяльність (під час виконання кейсу): дискусії та обговорення, монологи чи діалоги між підгрупами, імпровізації, дебати. Така діяльність відповідає особистісно-орієнтованому підходу до навчання, а також узгоджується з вимогами загальноєвропейських рекомендацій щодо гуманізації та демократизації навчального процесу. Виконання кейсу забезпечує позитивний вплив колективу на особистість кожного студента, формуються сприятливі взаємовідносини у навчальній групі (Вайнола, Сисоєва, 2010).

В умовах проведення білінгвальних практичних занять застосування кейс-методу доцільно поєднувати з наступними адаптованими інтерактивними

формами та методами навчання: інтерактивні презентації, дискусії іноземною мовою на вирішення актуальних фахових проблем, «мозкова атака», метод «бесіда за круглим столом», «ділові ігри», рольові ігри, конкурси презентацій, практичних робіт, навчальні тренінги, колективне вирішення творчих завдань, парне, групове, індивідуальне виконання тренувальних вправ, моделювання ситуацій, створення програм, проєктів, відео-лекторії, моделювання та презентації інтерактивних сценок (Ситняківська, 2017, с. 135 – 143).

Поєднання цих інтерактивних методів та кейс-методу білінгвальних практичних заняттях дасть можливість інтенсифікувати процес розуміння, засвоєння і у подальшому творчого застосування професійних знань іноземною мовою при вирішенні практичних завдань, підвищить мотивацію студентів, студенти отримають досвід встановлення контакту з клієнтами іноземною мовою, досвід діалогічної пізнавальної діяльності, комунікативних відносин.

Виконані завдання студенти презентують на заняттях, удосконалюючи при цьому чотири види діяльності (читання, аудіювання, говоріння, письмо), що стосується мовного аспекту, нарощують лексичний запас англійської мови фахового спрямування та розв'язують соціально-педагогічні проблеми у межах дисципліни «Світові моделі і стандарти підготовки фахівців соціальної сфери». Оскільки студенти-магістранти у майбутньому можуть бути науковцями, викладачами, керівниками, то вони повинні мати теоретичні знання та практичні навички у таких видах професійної діяльності як виступи на зборах, засіданнях, конференціях, виступи з презентаціями, ділове листування, спілкування. Саме тому на практичних заняттях ми пропонуємо студентам апробувати презентації, публічні виступи, доповіді, написання ділових документів різних типів англійською мовою.

У межах вивчення навчальної дисципліни «Світові моделі і стандарти підготовки фахівців соціальної сфери» білінгвально передбачається тестова форма контролю. Студентам пропонуються тести англійською мовою з чотирма варіантами відповідей, де лише одна є вірною. Тестові завдання носять соціально-педагогічний зміст і перевіряють, насамперед, розуміння соціально-педагогічних феноменів. Однак, цей вид контролю набутих знань здійснюється англійською мовою, тому водночас цим перевіряється і знання фахової термінології, розуміння особливостей перекладу наукового матеріалу (Ситняківська, 2017, с. 135 – 143).

Висновки

Отже, білінгвальна професійна підготовка є необхідною складовою сучасної системи навчання у ЗВО, яка потребує вивчення і подальшої розробки з наукової та методичної точки зору. Запорукою успішного впровадження білінгвальної професійної підготовки у навчальний процес має бути ретельно розроблена

методика її впровадження та навчально-методичне забезпечення, яке є головною складовою усього процесу професійної підготовки. Реалізація професійної підготовки на білінгвальній основі розширить можливості майбутнього фахівця щодо адаптації у професійних, соціальних, інформаційних, наукових реаліях сьогодення.

Серед перспектив подальших досліджень білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери вбачаємо розробку навчально-методичного забезпечення кожної фахової дисципліни, що буде викладатися у такий спосіб.

Література

Дубасенюк, О. 2005. *Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога* : [монографія]. Житомир: Житомирський державний університет ім. І. Франка.

Бондар, В. 2005. *Дидактика*. Київ: Либідь.

Ситняківська, С. (2018). *Теорія і методика підготовки фахівців соціальної сфери на білінгвальній основі в умовах університету*: [монографія]. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 524 с.

Понятійно-термінологічний білінгвальний словник: соціальна сфера (Terminology Bilingual Dictionary). (2016). Автори-укладачі: І. В. Літяга, С. М. Ситняківська; за заг. ред. проф. Н. А. Сейко. Вид. 3-ге, перероб. і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 224 с.

Савченко, О. (1997). *Ознаки особистісно-орієнтованої підготовки майбутнього вчителя. Творча особистість вчителя : проблеми теорії і практики*. Київ, 25 – 29.

Вайнола, Р., Сисоєва, С. (2010). *Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін* : навч. посіб. К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка. 152 с.

Ситняківська, С. (2017). Розробка навчально-методичного забезпечення білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* : науковий журнал. Педагогічні науки. Житомир: Вид-во Житомирського держ. ун-ту імені І. Франка, Вип. 3 (89), 135–143.

BILINGUAL PROFESSIONAL TRAINING OF SOCIAL WORKERS IN GLOBALIZATION CONDITIONS

Svitlana Kolyadenko, Candidate of pedagogical sciences, associate professor, Head of the Department of Social Technologies, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine, svetlaya.uk@gmail.com

Svitlana Sytniakivska, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of Social Technologies, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine, hng@ukr.net

Natalia Seiko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Department of Social Technologies, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine, sejkona.zdu@gmail.com

Abstract. *This article deals with the bilingual education in a domestic educational system. This article presents the method of bilingual professional training of future social sphere specialists as an alternative to classical training in the conditions of globalization and European integration of social work.*

It has been proved that bilingual professional training is a necessary component of the modern system of education in the domestic higher educational institutions, which needs to be studied and further developed from a scientific and methodological point of view.

The key to successful implementation of bilingual professional training should be carefully developed methods of its implementation and training and methodological support, which is the main component of the entire process of professional training.

On the example of the special subject "World Models and Standards of Specialists Social Sphere Training" the method of bilingual professional training of future social workers was presented. It was argued that the lectures should be conducted in their native language (that is Ukrainian), while the practical classes were in a foreign language (English). This will allow students to develop communicative competence in a foreign language. Effective forms and methods of working with students in practical classes in the conditions of bilingual training were highlighted (case method, interactive presentations, discussions in foreign language to solve topical professional problems, "brainstorming", "round table talk", "business games", role-playing games, competitions in presentations, hands-on work, training, teamwork, group work, individual exercise training, situation modeling, program creation, projects, video lectures, modeling and presentations of interactive scenes).

Thus, the implementation of bilingual training will expand the possibilities of the future specialist for adaptation in the professional, social, informational and scientific modern realities.

Keywords: *methodology; globalization; bilingual professional training; social workers.*

References

Dubaseniuk, O. 2005. *Theory and practice of teacher's professional educational activity*: [monograph]. Zhytomyr: Zhytomyr I. Franko State University.

Bondar, V. 2005. *Didactics*. Kiev: Libid.

Sitnyakivska, S. (2018). *Theory and methodology of training social sphere specialists on a bilingual basis at the university*: [monograph]. Zhytomyr: O. Evenok Pub., 524 p.

Terminology Bilingual Dictionary. (2016). Compiled by: I. Lityaga, S. Sitnyakivska; (ed.) prof. N. Seiko. 3rd edit., Zhytomyr : ZhSU, 224 p.

Savchenko, O. (1997). Signs of self-oriented preparation of a future teacher. *Teacher's creative personality: problems of theory and practice*. Kyiv, 25-29.

Winola, R., Sisoeva, S. (2010). *Methods of teaching social and pedagogical disciplines: textbook*. K. : Kyiv Boris Grinchenko University. 152 p.

Sitnyakivska, S. (2017). Development of educational and methodological support for bilingual professional training of future social sphere specialists. *Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University: scientific journal. Pedagogical Sciences*. Zhytomyr: ZhSU, Is. 3 (89), 135–143.